

LA REVISTA
DE L'EIXAMPLE

PUBLICACIÓ GRATUÏTA
TRENTE NÚMERO. OCTUBRE 2009

// EDITORIAL

150 anys donen per a moltes anades i vingudes, per a moltes proves i molts errors, per a moltes modes passatgeres, per a molts progressos tecnològics i, fins i tot, per a alguna guerra. En el reportatge d'aquesta edició, l'equip d'E ha donat un cop d'ull a la història del districte servint-se dels primers capítols de les memòries d'Agustí Calvet, "Gaziel", *Tots els camins duen a Roma*, i del llibre *La Barcelona*

desapareguda (Angle Editorial, 2004), de Josep Maria i Guillem Huertas. A la "Inspiració a l'Eixample" estrenem disciplina, el còmic, aprofitant la publicació d'una aventura de Batman ambientada a Barcelona, i afegim a la llista de "Comerços amb molta història" la Pelleteria La Sibèria, de la rambla de Catalunya, que manté una decoració noucentista de l'any 1918.

// L'ENTREVISTA DE LES 10 MANEL DUESO

»1. Tres raons per viure a l'Eixample.

- Per la seva gent i la seva riquesa artística i cultural.
- Per ser al bell mig de la ciutat.
- Perquè ho tens tot a l'abast.

»2. L'Eixample és de color...

Taronja amb gotes de llimona verda.

»3. A quina estació de l'any el prefereix?

A totes.

»4. Quina música li posaria?

Ravel barrejat amb rumba catalana.

»5. Quin racó de l'Eixample hauríem de descobrir?

Sempre hi ha un racó per descobrir. Fort Pienc, per exemple.

»6. Què fa quan no treballa?

Passejar, escriure, descansar.

»7. La vetllada perfecta és...

Depèn del dia. A vegades no fer res és senzillament magnífic.

»8. El millor viatge va ser...

Irlanda; no us ho perdeu.

»9. Té alguna mania no confessada?

Si no l'he confessada és que ni jo mateix la conec.

»10. Si no visqués a l'Eixample, on li agradaria viure?

Segurament al centre del poble d'Altafulla.

És difícil trobar algú que no hagi vist mai una obra amb el seu segell, sigui com a autor, actor o director, o bé per la seva contribució en la fundació, ara fa vint anys, de la sala Beckett. Precisament en aquest mateix espai, Manel Dueso (Sabadell, 1953) va estrenar la seva primera obra, *Per a no res*. A les seves espatlles, més d'una quarantena d'obres dirigides i més de cinquanta anys d'experiència dalt dels escenaris. Des de clàssics com *Un tramvia anomenat desig*, de Tennessee Williams; *Les amargues llàgrimes de Petra von Kant*, de Werner Fassbinder; *Les criades*, de Jean Genet; uns quants shakespeares, i, fins i tot, un Goldoni, fins als autors més actuals com Conor McPherson, passant per l'adaptació teatral de *Bales sobre Broadway*, de Woody Allen. Dueso ho ha tocat tot. Com a actor, el seu currículum és inacabable i ha aparegut també a la televisió en sèries tan populars com *Infidels*, *El comisario* o *El cor de la ciutat* (de la qual també és guionista), entre d'altres. Al cinema, l'hem pogut veure a *Salvador*, de Manel Hueriga, on també va encarregar-se de la direcció d'actors; a *Fumata blanca*, de Miquel García Borda, o a *El crimen del cine Oriente*, de Pedro Costa.

ProEixample

València, 307, 1r 2a
08009 Barcelona
Tel. 934 766 850
www.proeixample.cat

CONTINGUTS

// editorial // l'entrevista de les 10: MANEL DUESO

// ERMOTS, XEMENEIES I FUM DE LOCOMOTORES

// l'Eixample al dia

// inspiració a l'Eixample... : DE GOTHAM CITY A LA "CRUÏLLA DE LEPANT I ARAGÓ" // ara fa 100 anys...

// passatemp de l'Eixample: EL SUDOKU D'ALBÉNIZ // comerços amb molta història: PELLETERIA LA SIBÈRIA

ERMOTS, XEMENEIES I FUM DE LOCOMOTORES

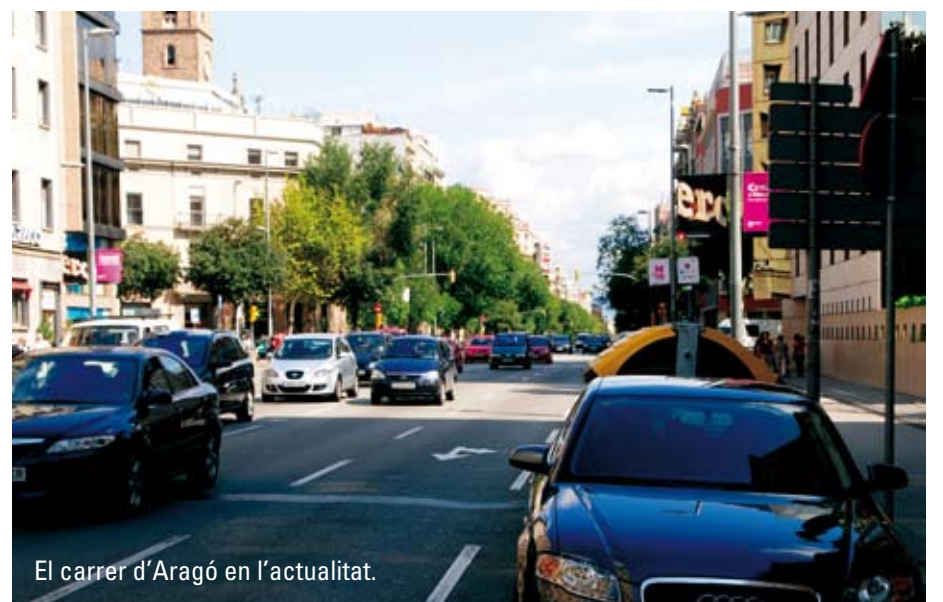
En les seves memòries *Tots els camins duen a Roma*, el periodista Agustí Calvet (1887-1964), més conegut com a Gaziell, recorda les vistes que, de nen, li oferia el pis principal del carrer del Bruc on vivia l'any 1893: "Un tros de carrer ample i desert, amb poca llum, on mai no es veia passar res més que algun carro pesant, carregat de bales o peces de cotó, les minyones del veïnat o, en fer-se fosc, que era l'hora tristíssima, les cabres i les burses de la llet, deixant al peu dels portals un regueró de gotes blanques, mentre el fanaler del barri encenia lentament les faroles del gas". A banda que la foscor pugui resultar tristíssima o no, que va com va, pocs elements de contacte es poden trobar entre aquell carrer del Bruc de fa 115 anys i l'actual. Arribada a la gran ciutat des de Sant Feliu de Guíxols, la família d'en Gaziell s'havia instal·lat al nou Eixample quan al Pla de Barcelona només hi havia clapes d'edificis entre camps, rieres i barrancs. Amb el testimoni d'aquell nen que es va fer gran i es va convertir en un dels grans periodistes del segle XX, i amb el llibre *La Barcelona desapareguda* (Angle Editorial, 2004), de Josep Maria i Guillem Huertas, l'equip d'*E* s'ha endinsat —o ha posat un peu— en el passat de l'Eixample, en la història d'un districte que celebra 150 anys i que va necessitar dècades per a anar fent-se realitat. Benvinguts a l'Eixample dels serenos i els aiguaders, el de les fires de bestiar a la rambla de Catalunya, el dels ponts que creuaven el carrer d'Aragó, el de les xemeneies, el del Modernisme i el que va arribar a la conclusió que el Modernisme era una immensa concessió al mal gust, el dels ermots i la vegetació que, en fer-se fosc, feien córrer per l'espina del petit Gaziell "una vaga i immensa basarda".

Textos: Guillem Gisbert
Fotografies: Isaac Casals
Arxiu Fotogràfic de Barcelona

Com es va fer la Gran Via? Podríem imaginar-nos el senyor Cerdà agafant un regle i traçant amb llapis una recta llarga, de la plaça d'Espanya a la plaça de les Glòries. Aquest potser va ser l'inici d'aquesta artèria del districte. A continuació, aprovat el Pla Cerdà, les autoritats municipals haurien pogut servir-se de la pedra que fins als anys cinquanta del segle XX es va extreure de Montjuïc —la pedrera més important estava situada al Sot del Migdia i s'anomenava Serafina— per convertir aquella línia de llapis en una realitat. Però no va ser tan fàcil: la història de l'Eixample ens explica com, més enllà dels dissenys d'un enginyer, construir un ciutat nova és problemàtic; "La idea de l'Eixample va anar més de pressa que la seva realització", diu Huertas. La Gran Via, per exemple, en el seu camí cap a una hipotètica plaça de les Glòries —que encara no existia—, els primers anys del segle XX quedava tallada per la via del tren que anava cap a Madrid. El cas de la plaça de Catalunya és paradigmàtic en la història d'un barri que es va dibuixar en una estona però que es va haver de fer de mica en mica. Gaziell la recordava així: "La plaça de Catalunya era un gran ermots, amb alts i baixos, tanques de fusta, com cledes sense ramat, tres o quatre cases disperses i esprimatxades, un sortidor al centre, que semblava la resta d'un jardí abandonat, una gran barraca que era el Circo Español i, al caire mateix de l'entrada al passeig de Gràcia, un cafè tancat, tot de vidres, com una gàbia colossal, anomenat La Pajarera". I no va ser fins als anys vint que aquell centre neuràlgic va deixar de ser una cruïlla abstracta per a cenyir-se al disseny de l'arquitecte Francesc de Paula Nebot, que ha perdurat fins als nostres dies sobreposant-se a alguns canvis conjunturals: durant la Guerra Civil, l'antic Hotel Colón, a la cruïlla amb el passeig de Gràcia —avui hi ha el Banco Español de Crédito—, va ser ocupat pel PSUC i de la seva façana en van penjar cares enormes de Lenin i Stalin. Més enllà d'això,

El carrer d'Aragó el 1915.
Autor desconegut. AFB.

El carrer d'Aragó en l'actualitat.

el 14 de març de 1937 s'hi va instal·lar una estàtua enorme d'un soldat republicà, en honor dels que anaven a lluitar al front.

I si bé alguns carrers i places han necessitat temps per a anar apareixent, uns altres elements característics de la història de l'Eixample n'han necessitat per a desaparèixer: les fàbriques. El que avui són quatre xemeneies que es mantenen amb afany de conservar el patrimoni històric, fa uns anys eren el perfil habitual d'una ciutat industrial com Barcelona. Entre l'arquitectura industrial que es conserva hi ha, per exemple, la de l'antiga fàbrica tèxtil Batlló, al carrer d'Urgell, que va tancar l'any 1906 per a convertir-se quatre anys després en el que avui coneixem com a Escola Industrial, o la fàbrica de perfums Myrurgia, al xamfrà de Nàpols amb Mallorca, un edifici de finals dels anys 20. Altres indústries van desaparèixer però s'han quedat al districte en forma de topònim. És el cas del Parc de l'Escorxador —per cert, Josep Maria Huertas explica que era habitual veure ramats de bèsties avançant pel carrer de la Diputació, camí d'aquell escorxador que li dona nom-, o el de l'institut, el centre social i la plaça de la Sedeta, que tècnicament pertanyen al districte de Gràcia però que estan inserits dins la quadrícula característica del Pla Cerdà, i que prenen el nom de la fàbrica de teixits de llana que l'any 1895 va construir-se al xamfrà de Sicília i Indústria.

També hi ha indústries que no han deixat rastre, com la primera seu de la Hispano-Suïssa, al carrer de Floridablanca —la segona seu, a la Sagrera, sí que ha donat nom recentment a una plaça—.

Si l'eliminació de les fàbriques pot entendre's com una evolució lògica en una ciutat que avança en la qualitat de vida que ofereix als seus habitants, altres punts d'inflexió en el districte han obeït a raons menys objectives, a qüestions culturals o, directament, a modes. La manera com el districte ha entès històricament el Modernisme sorprèn quan ens adonem que l'Eixample no s'ha agenollat sempre davant del geni de "Gaudís", "Puig i Cadafalchs" i "Domènech i Montaners". De fet, passats els temps en què aquests arquitectes treballaven, els nous criteris noucentistes van imposar-se amb una ràbia iconoclasta que va provocar que l'Eixample d'avui en dia sigui molt menys modernista del que podria ser: petits establiments —cinemes, forns, farmàcies o perfumeries— van substituir les seves façanes modernistes per adaptar-se als temps moderns, i no va ser fins molts anys després quan es va revalorar —i reivindicar com a element identitari del districte— el vell estil arquitectònic. El canvi de sentit del vent, però, va arribar tard per a les escultures d'Eusebi Arnau que hi havia a la Casa Lleó Morera, al passeig de Gràcia, que l'any 1943 es van eliminar per fer-hi una botiga Loewe;

La plaça de Catalunya després de la remodelació. 1928. Autor desconegut. AFB.

L'Hotel Colón a la plaça de Catalunya el 1936. Pérez de Rozas. AFB.

El Pont del Mico sobre el carrer d'Aragó. 1930-1932. Josep Domínguez. AFB.

La plaça de Catalunya en l'actualitat.

La Sagrada Família el 1904. Autor desconegut. AFB.

"La Sagrada Família en l'actualitat"

Fira de galls a la rambla de Catalunya el 1909. Frederic Ballell. AFB.

La rambla de Catalunya. 1890-1899. J. E. Puig. AFB.

La rambla de Catalunya en l'actualitat.

tampoc no es va salvar del desprestigi el mateix Puig i Cadafalch: l'any 1967 li van enderrocar la casa d'Avel·lí Trinxet, que havia estat construïda l'any 1904 al carrer de Còrsega.

Però si alguna cosa connota ciutat antiga, més enllà del color sèpia, dels barrets de copa, del carro carregat de carbó passeig de Gràcia avall, és un bon tramvia. Els habitants del districte han estat transportats per tota mena de mitjans. A *Tots els camins duen a Roma*, Gaziell recorda uns carros públics, els *ripperts*, que l'any 1893 arribaven al xamfrà de rambla de Catalunya i València —on hi havia una estàtua dedicada a Anselm Clavé— arrossegats per cavalls. Però una de les activitats predilectes del nen Gaziell era pujar dalt del tramvia de circumval·lació —la línia 29, explica Huertas— i rodejar la Barcelona antiga, desplaçant-se, per tant, per bona part de les fronteres de l'Eixample: "Seguint la ronda de Sant Pere, travessàvem la plaça d'Urquinaona, que semblava una plaça de poble, on hi havia el Correu, i després la de Catalunya, que no tenia forma de cap mena. Creuàvem més enllà la de la Universitat, tota trasbalsada, com una urbanització encara fresca, i per la ronda de Sant Antoni, passant a frec de la sinistra presó de dones i del seu pati, on es feien públicament les execucions a 'garrote vil', seguíem per un suburbi desert i brut (el Paral·lel no existia encara), fins a les Drassanes". Els primers tramvies a Barcelona van aparèixer l'any 1872 i estaven alimentats energèticament per una central tèrmica amb tres màquines de vapor que hi havia al carrer de Borrell; van transportar barcelonins durant gairebé cent anys, convivint amb troleibusos, autobusos de dos pisos, i, finalment, els autobusos que els van acabar substituint.

El 7 de novembre de 1893, en un capítol que desemboca en l'esclat de la bomba del Liceu, Gaziell escriu un altre record relacionat amb mitjans de transport. Aquesta vegada, l'anècdota està relacionada amb els trens

que es desplaçaven per la ciutat i que, segons Huertas, van arribar a empipar molts habitants de l'Eixample quan havien d'aturar-se en els seus desplaçaments per culpa d'un pas a nivell. Un dels trens més recordats d'aquella Barcelona amb vies a l'aire lliure potser és el de la línia de Madrid, que, enclotat en una gran rasa, seguia el recorregut del carrer d'Aragó. Poques hores abans que esclatés la bomba del Liceu, Gaziell mirava passar trens: "I quan en venia algun, i la màquina, després d'atansar-se emplenant l'aire d'espessa fumera blanca, s'engolia sota el pont de la Rambla, jo corria amatent a la barana de l'altre costat, a veure ressorgir el comboi i embolcallar-me en la seva alenada calenta i la flaire del carbó de pedra". Entre aquests ponts que creuaven el carrer d'Aragó, com el de la rambla de Catalunya que esmenta Gaziell, el més conegut a l'Eixample de l'època va ser el Pont del Mico, a l'alçada del carrer de Casanova, un racó poc il·luminat que sembla que era ideal per a parelles que festejaven (en Gaziell era massa jovenet i, ai, amb una mica de fum i una mica d'olor de carbó en tenia prou). Quan la rasa d'Aragó va tapar-se i el tren va passar a ser soterrani, el Pont del Mico va desaparèixer. A *La Vanguardia* del 13 de febrer de 1926 —època en què, precisament, en Gaziell la dirigia—s'hi troba una notícia breu que amb prosa de teletip escrit a corre-cuita anuncia que el pont té les hores comptades: "Adelantan los trabajos para conseguir la apertura al tránsito de la calle de Valencia, crece con la de Casanova, y supresión del llamado 'Pont del Mico'". Amb quins racons poc il·luminats comptaran avui en dia les parelles joves que festegen a l'Eixample?

Portada: Venedores de maduixes el 1911.
Frederic Ballell. AFB.

Agraïments a l'Hotel Olivia Plaza.

// L'EIXAMPLE AL DIA

_EXPOSICIONS ANY CERDÀ

Les activitats de l'Any Cerdà segueixen acostant la figura de l'enginyer i el seu Projecte de l'Eixample als ciutadans. L'oferta és molt variada i es pot trobar en diferents punts de la ciutat. Fins a finals d'octubre podem veure l'exposició "La política pràctica", centrada en la faceta menys coneguda d'Ildelfons Cerdà com a polític (Can Serra, rambla de Catalunya, 126). Així mateix, l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona (plaça de Pons i Clerch, 2) exposa fins al gener "1909: fotografia, ciutat i conflicte", una mostra de la producció fotogràfica barcelonina del primer quart del segle XX. El Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (Montalegre, 5) acollirà l'exposició "Cerdà i la Barcelona del futur. Realitat *versus* projecte", que comença aquest 20 d'octubre. Amb una mirada a la ciutat actual es pretén redescobrir el Projecte Cerdà i les seves idees inicials, explicant també el valor urbanístic i social del seu desenvolupament. Un procés evolutiu que pot portar-nos a imaginar com ha de ser la ciutat del futur sense perdre'n de vista els elements originals. I a partir del novembre, dues exposicions més: a les Drassanes Reials, "L'Eixample Cerdà, 150 anys de modernitat", una mirada històrica al projecte, i a la Biblioteca Fort Pienc, "L'Eixample de les persones", una mostra itinerant de caràcter divulgatiu que posa de manifest la influència de l'urbanisme en la vida de les persones. Per a més informació, podeu consultar la pàgina web www.anycerda.com.

_FESTA I DIVERSIÓ ALS INTERIORS D'ILLA

El proper dissabte 24 d'octubre, a partir de les 17.30 hores, es celebrarà una festa infantil als Jardins de Tete Montoliu (carrer de Sepúlveda, 88 – 92) organitzada conjuntament per ProEixample i l'associació SACC (Sant Antoni Centre Comercial). Hi haurà un espectacle a càrrec del grup d'animació La tresca i la verdesca, taules de maquillatge, berenar per a tothom i moltes sorpreses més. El 19 de setembre passat es va organitzar una altra festa en col·laboració amb l'associació de comerciants Cor Eixample, amb un gran èxit d'assistència. Amb aquestes activitats i l'arribada de la tardor, enguany finalitza el cicle de festes infantils als interiors d'illa, que l'any que ve continuarà dinamitzant els jardins de l'Eixample.

_ELS MERCATS DE SANT ANTONI I DEL NINOT DE MUDANÇA

Amb motiu de les obres de millora i condicionament, les parades dels mercats de Sant Antoni i del Ninot es traslladen temporalment a unes carpes habilitades per a acollir-les.

En el cas del mercat de Sant Antoni, s'han ubicat dues carpes a la ronda de Sant Antoni, que entraran en funcionament a finals d'octubre. La carpa situada entre els carrers del Comte d'Urgell i Villarroel acollirà les parades de productes frescos, i l'altra, en el tram entre Villarroel i Casanova, les parades dels encants, és a dir, de roba i altres objectes. El mercat dominical romandrà en la seva ubicació habitual un any més, ja que no és previst traslladar-lo fins que les obres de millora afectin la marquesina.

Pel que fa al mercat del Ninot, la carpa es localitza als Jardins del Doctor Duran i Reynals, davant de l'Hospital Clínic. També a finals d'octubre els usuaris d'aquest mercat hauran de dirigir-se al nou emplaçament.

// INSPIRACIÓ A L'EIXAMPLE...

De Gotham City a la "cruïlla de Lepant i Aragó"

"El cavaller i el drac" (Planeta DeAgostini, 2009)

En una vinyeta de Batman circulant amb moto a tota velocitat podríem esperar diferents línies de text: un insult contra un malvat –en Joker, el Pingüi–; el record d'un consell del majordom Alfred, que vetlla tothora per la salut del superheroi, o una referència a Gotham City, la ciutat que el ratpenat tradicionalment ha protegit del Mal. Sonarien més improbable les línies "[...] unitats d'emergència, anem a la cruïlla de Lepant i Aragó [...]"; però si anem a l'onzena pàgina del còmic de Batman *El cavaller i el drac* les trobaran. La primavera passada, coincidint amb la 27a edició del Saló del Còmic de Barcelona, l'editorial Planeta DeAgostini va publicar la historieta que treu el superheroi clàssic del seu hàbitat i el trasllada a Barcelona. Un cop ha baixat de l'avió, Batman s'ha d'enfrontar a un llangardaix gegant anomenat Killer Croc, que, creient-se una reencarnació del drac de Sant Jordi, ha escampat el terror entre els barcelonins.

Més enllà de la peripècia –Bruce Wayne arriba a Barcelona, flirteja amb una tal Cristina Llanero que es guanya la vida com a "executiva del Consell de les Arts", es disfressa de Batman, s'enfronta dues o tres vegades amb Killer Croc i finalment el venç–, *El cavaller i el drac* resulta curiosa per la manera com trasllada la mitologia de Batman a Barcelona. Ja en la il·lustració de la coberta un dibuixant de renom anomenat Jim Lee va immortalitzar el superheroi davant de la façana del Naixement de la Sagrada Família, –sembla dissenyada expressament per encaixar en l'atmosfera gòtica del còmic– sota un cel tenebrosament ennuvolat i amenaçada per ombres amb forma

de ratpenat. En les pàgines de l'interior el joc amb la presència del superheroi en punts emblemàtics de la ciutat continua, amb una batcova situada al soterrani del MNAC o amb una gran batalla en unes Rambles plenes a vessar un vespre de Sant Jordi. I si Batman s'havia de passejar per localitzacions clau de Barcelona, tard o d'hora s'havia de deixar caure per l'Eixample: Bruce Wayne que acaba d'aterrar fa el turista a la Casa Batlló i, ja disfressat de Batman, el podran veure circular amb moto per la cruïlla de Gran Via amb passeig de Gràcia –es veu el cinema Comèdia i tot– o aparèixer entre les ombres a l'Hospital de Sant Pau per enfrontar-se a un violent Killer Croc que acaba de raptar una infermera.

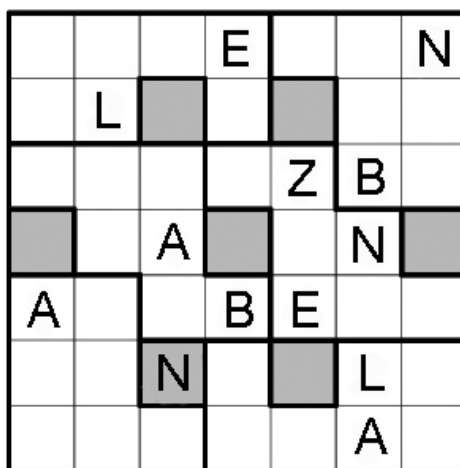
Malgrat que Batman és Batman, un superheroi de poques paraules que acostuma a dominar totes les situacions, l'experiència barcelonina li comporta certs problemes. L'equip responsable del còmic va entendre que els barcelonins no estarien tan acostumats com els habitants de Gotham que un individu disfressat de ratpenat aparegués del no-res per salvar-los, així que, per exemple, la infermera de l'Hospital de Sant Pau el confondrà amb un dimoni quan el vegi aparèixer. Però no tot són inconvenients per al superheroi. En una entrevista annexa al còmic, el guionista Mark Waid comenta: "En el meu guió original, jo feia que la policia disparés molt més lliurement perquè aquesta és la manera de defensar la llei als Estats Units, però en David em va recordar que els policies de Barcelona tenen molta menys disposició a treure l'arma." Un avantatge a tenir en compte, sí senyor.

// passatemps de l'Eixample

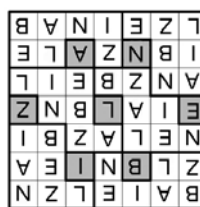
El Sudoku d'Albéniz. Aprofitant l'Any Albéniz, amb motiu del centenari de la mort del cèlebre compositor, hem decidit fer un passatemps jugant amb el seu cognom.

Isaac Albéniz i Pascual (Camprodon 1860 – Cambo-les-Bains, França 1909). Compositor i intèrpret de piano, no solament es va dedicar a la música per a aquest instrument: també va escriure obres per a teatre, sis òperes (més una d'inacabada i tres d'esbossades) i més de dues dotzenes de cançons, així com diversos temes orquestrals i de cambra.

Aquest és un sudoku una mica diferent, però només pel que fa a l'aspecte. Es resol de la forma habitual, però hem substituït números per lletres i en lloc de nou quadres de nou caselles ara n'hi ha set. Així, la numeració de l'1 al 7 equival a les lletres que conformen "Albéniz": la A correspon a l'1, la L al 2, i així successivament. Es tracta de col·locar les lletres de manera que no es repeteixin ni en una fila, ni en una columna ni en una mateixa regió. Hi ha set regions diferents: les sis separades per la línia de traç més gruixut i una setena que formada per les set caselles grises.

Solució:

Si voleu rebre gratuïtament les nostres publicacions, podeu fer-nos arribar aquesta butlleta per fax al núm. 934 575 148 o per correu al carrer de València, 307, 1r, 2a, 08009 Barcelona. Si ho preferiu podeu enviar-nos les vostres dades a l'adreça de correu electrònic proeixample@proeixample.cat Les publicacions només es distribuïràn a Barcelona ciutat.

NOM:

COGNOMS:

DOMICILI:

NÚM:

PIS:

CODI POSTAL:

POBLACIÓ:

TELÈFON:

E-MAIL:

Aquestes dades seran incloses en una base de dades per a ús exclusiu de ProEixample amb la finalitat de poder-vos informar dels nostres serveis i activitats. De conformitat amb el que disposa la LO 15/1999, en cap cas seran cedides o venudes a tercers, conservant en tot moment la possibilitat d'exercir els vostres drets d'accés, rectificació i cancel·lació de dades.

SIGNATURA:

// ara fa 100 anys...

Entre 1909 i 1912 hi havia un tramvia parat en un baixador simulat a Gran Via entre passeig de Gràcia i rambla de Catalunya. Es tractava d'una atracció a la qual qualsevol persona podia pujar i veure projectada una pel·lícula com si estigués visitant una ciutat llunyana.

L'1 d'octubre Miquel Batllori Munné va néixer al número 2 de la plaça de Catalunya, a l'actual Triangle. Sacerdot jesuïta, humanista i escriptor, Batllori va ser guardonat pels seus estudis i trajectòria entre d'altres premis amb el Premi Nacional d'Història, el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, el Príncep d'Astúries de Ciències Socials i el Nacional de Lletres.

S'havia d'anar a veure els partits del F.C. Barcelona al Camp Vell, el primer camp propi de l'entitat, situat entre els actuals carrers de Villarroel, París i Urgell. El vianant que passava pels voltants només veia els culs dels espectadors, i d'aquí va néixer l'apel·latiu de "culers".

Antoni Gaudí va acabar els esbossos d'un gratacel que s'havia de construir a Nova York. L'edifici, que havia d'albergar un hotel, s'hauria convertit en el més alt de la ciutat, amb 300 metres, i hauria tingut un aspecte molt semblant al de les torres de la Sagrada Família.

// comerços amb molta història

PELLETERIA LA SIBÈRIA RAMBLA DE CATALUNYA, 15

Any 1919

La pell de l'Eixample

Sovint la *llarga història* dels comerços que passen per aquesta secció no més es pot reconstruir a partir dels records dels seus propietaris. Els temps moderns han irromput en la decoració de molts negocis —s'han tirat envans, s'han repintat parets, s'ha canviat la il·luminació tres vegades— i, com a molt, el record es reforça amb alguna fotografia en blanc i negre que penja de la paret. No és el cas de la Pelleteria La Sibèria, en un xamfrà de la cruïlla entre la rambla de Catalunya i la Gran Via. En la seva planta en forma de V, que manté la decoració noucentista de 1918, sembla que estigui a punt d'aparèixer i desitjar bon dia el fundador, Josep Ticó i Rebert, aquell noi de Balaguer que a finals del segle XIX va trobar feina adobant pells a Barcelona, el que després va viatjar a París per aprendre els secrets de l'art de la pelleteria, el mateix que l'any 1891 va inaugurar la primera Pelleteria La Sibèria al carrer de la Portaferrissa.

El Marc i la Victòria Espar són descendents de quarta generació d'aquell Josep Ticó i Rebert i han agafat el timó d'un negoci que durant el segle XX va prosperar i travessar crisis severes, segons les vicissituds de cada moment. Al principi, tot anava bé: l'any 1907 Josep Ticó va afegir-se a la Barcelona que sortia fora de muralles per instal·lar-se a la rambla de Catalunya i, amb la neutralitat d'Espanya durant la Gran Guerra, va gaudir d'anys de creixement. La crisi econòmica del 29, però, va afectar tant el negoci que el fundador va haver de vendre La Sibèria al seu gendre, Marià Espar. Els anys de la Guerra Civil serien els més foscos: l'empresa va ser col·lectivitzada i Marià Espar i Josep Ticó van morir; el primer, tràgicament; el segon, diuen, de tristesa. Després va venir la recuperació, lenta, de la postguerra, amb Mercè Ticó i Rog —filla d'en Josep, vídua d'en Marià— al capdavant del negoci. Al principi, importar pells era pràcticament impossible; després, als anys cinquanta, tornaria la bonança —un bon símbol de la recuperació va ser la reforma dels aparadors, l'any 1959— mentre la tercera generació, la dels pares del Marc i la Victòria Espar, agafava el comandament.

Any 1919

I en tots aquests anys, com ha evolucionat el negoci de la pell? Molts processos continuen idèntics: anar a les subhastes de Copenhagen a comprar matèria primera de granges escandinaues; adobar la pell perquè no es podreixi; tenyir-la, si cal; classificar-la segons la peça de roba en què es pot convertir... I les modes? Un cop d'ull al catàleg de La Sibèria és una lliçó de com els éssers humans s'han guarnit en els últims cent vint anys: els Espar i Ticó han vestit la Casa Reial —abans de la Segona República—, han dissenyat bisons exuberants per a anar al Liceu a veure *Turandot*, han detectat la incorporació de l'home en el món de la pell —en forma de jaquetes de cuir o de pell girada— i han conviscut amb l'aparició del prêt-à-porter i la competència de la roba importada des de qualsevol racó del planeta. Victòria Espar, però, té clar que el principal canvi en el negoci el va decidir l'emancipació de la dona: l'abric de *Turandot* avui també ha de servir per a anar amb moto, portar els nens a l'escola o córrer una mica quan es fa tard a una reunió. I més enllà d'aquestes grans directrius, és clar, una botiga de pells que vulgui mantenir-se durant un segle també haurà d'estar alerta als moviments més capritxosos dels gustos de la clientela: quan l'intrèpid reporter d'*E* ha entrat dins La Sibèria una noia preguntava si tenien una caçadora com la del doctor House. "Això és molt habitual", expliquen des de La Sibèria: "Fa uns anys ens demanaven la jaqueta de cuir de *Matrix*, i fa encara més anys, la que portava Ryan O'Neal a *Love story*".

